

HEEMKUNDIGE EN HISTORISCHE KRING GENT V.Z.W.

Ere-Voorzitter: de Heer Dr. P. Rogghé

Voorzitter: G. Hebbelynck   Onder-Voorzitter: H. Collumbien

Secretaris: M. Steels   Penningmeester: A. Verbeke

Secretariaat: Sint-Lievensdoorgang 1, Gent. Tel. 256769.

Postrekening: 1050473, Heemkundige en Historische Kring Gent.
Lidgeld: 150 F per jaar.

```

=====
" OP ZONDAG 30 SEPTEMBER 1973 OM 10 U 15 IN HET KOFFIE- "
" HUIS "HET DAMBERD" KOORNMARKT, GENT, VOORDRACHT DOOR "
" DE HEER DR. J. SCHEERDER OVER "DE BEELDSTORMERIJ TE "
" GENT". ALLE BELANGSTELLENDEN ZIJN HARTELIJK WELKOM! "
=====

```

Op algemene aanvraag op zondag 21 oktober om 10u 15 in de voordrachtzaal van de Kredietbank, Kouter, Gent, tweede voordracht door de Heer G. Hebbelynck over "De Wereldtentoonstelling van 1913 te Gent.

Gidsenbond van Gent en Oost-Vlaanderen.

Volksvoordracht op 29 september: De Wijk van het H. Kerst, Samenkomst aan de H. Kerstkerk, Aanvang 15 uur.

In het meinummer van G.T. werd aandacht gevraagd voor het Geeraert Duivelsteen.

1. Mededeling door de Senaat.

Senator Walter Claeys (C.V.P.) verzocht met zijn parlementaire vraag (nr. 69 d.d. 24 mei 1973) om volgende inlichtingen aan de Minister van Nationale Opvoeding betreffende het Rijksarchief te Gent:

"Hardnekkige geruchten doen te Gent de ronde dat de Nationale Bank, de mogelijkheid onderzoekt het Geeraert Duivelsteen, waar het Rijksarchief gevestigd is aan te kopen, om de bank te vergroten.

"Het Geeraert Duivelsteen is een geklasseerd gebouw en behoort aan het Gents en Belgisch kunstpatrimonium. In de huidige toestand is het gebouw niet bruikbaar voor een bank, noch voor kantoorruimte, noch als bergplaats.

"In het licht van wat voorafgaat is de geachte Minister niet de mening toegedaan dat uiteindelijk dit versterkte herenhuis uit de middeleeuwen zou verloren gaan voor de cultuurgemeenschap, indien de eventuele verkoop niet verhinderd wordt?"

De Minister bevestigt in zijn antwoord dat "gedurende het afgelopen jaar te Gent inderdaad geruchten de ronde deden

over een mogelijke uitbreiding van het gebouw van de Nationale Bank palend aan het Geeraert Duivelsteen, waar het Rijksarchief thans gevestigd is.

"Uit thans ingewonnen inlichtingen blijkt dat de Nationale Bank zou afgezien hebben van deze plannen".

Een mededeling die zeker veel Gentenaars genoeg zal doen.

2. Op zijn vraag betreffende de bestemming van het Geeraert Duivelsteen, kreeg Senator André DUA uit Gent, het volgende antwoord van de Heer M. Vandewiele, Staatssecretaris voor Ruimtelijke ordening en huisvesting:

Ik heb de eer het geacht lid te melden dat bij de diensten van de Stedebouw en de Ruimtelijke Ordening niets bekend is van de geruchten als zou het Geeraert Duivelsteen door de Nationale Bank worden aangekocht.

Ik meen trouwens te weten dat het Geeraert Duivelsteen Staatseigendom is en bij K.B. van 18.12.1936 als historisch monument is geklasseerd.

Naar ik verneem van het departement van Nederlandse Cultuur is geen enkel dossier bij de Nationale Commissie voor Monumenten en Landschappen aanhangig gemaakt dat er zou op wijzen dat verbouwingen werken aan hoger genoemd geklasseerd gebouw zouden doorgevoerd worden.

Het probleem van het rijksarchief ligt volledig in de bevoegdheid van de Heer Minister van Nationale Opvoeding. Naar inlichtingen genomen door de Regie der Gebouwen is bij het departement van Nationale Opvoeding niets bekend omtrent de overplaatsing van dit archief.

De verwarring omtrent het al of niet verbouwen van het Geeraert Duivelsteen vindt waarschijnlijk zijn oorsprong in het feit dat de Nationale Bank, wiens burelen palen aan het Geeraert Duivelsteen, ongeveer een jaar geleden officieus inlichtingen genomen heeft bij de diensten van de Stedebouw omtrent eventuele verbouwingen werken aan hun eigendom, doch die eigendom heeft niets te maken met het geklasseerde Geeraert Duivelsteen.

- - - - -

Wij danken hierbij hartelijk de beide senatoren voor hun belangstelling.

HET GENTSE WERKVOLK MAAKT OPSTAND IN 1839.

TOESTAND IN DE KATOENINDUSTRIE:

Gent 1839. De stad telt ongeveer 94000 inwoners. Na een zeer ernstige crisis in de katoennijverheid, gevolg van de splitsing van het Verenigd Koninkrijk, waardoor de Nederlandse en Oostindische markten voor de Gentse industrie verloren gingen, kwam deze industrie tot nieuwe bloei. Volgens de Wegwijzer van 1839 telde onze stad 14 katoendrukkerijen, 41 katoenfabrieken (spinnen en weven) en nog 14 afzonderlijke spinnerijen. Toch was alles niet zo schitterend; de ellende bleef groot. Hier enkele berichten uit de Gazette van Gend in verband met de katoennijverheid.

9 november 1831: Gisteren had alhier een samenrotting plaats aan de Katoenspinnerij van de heer de Ruyck van sommige werklieden, die weigerden aan het werk te gaan voor de vermindering van 30 centimes of 21 centimes per kg., welke hun loon ondergaan had, hetgeen door de dringende omstandigheden veroorzaakt was geworden. Zij wilden ook anderen beletten te werken, die zich aan deze vermindering onderworpen hadden. Hierop ontstond tussen de beide partijen een gevecht, waarbij sommigen zware kneuzingen bekwamen. Van daar begaven de muitmakers zich naar de fabriek van de heer Rosseel om de spinners te dwingen hun werk te verlaten; maar de politie geholpen door de pompiers dreef hun uit een en nam voorzorgen om alle verdere vereniging te beletten. Heden hebben de spinners van de heer Rosseel vreedzaamig hun werk hernomen.

27 april 1834: Beroerte in de katoenspinnerij van Manilius. Vijftien werklieden hebben geweigerd een aftrok van 4,50 F per week te aanvaarden en hebben het werk verlaten.

20 juni 1834: Verleden maandag en dinsdag heeft het werkvolk van vier katoenspinnerijen van deze stad, wiens loon men wederom wilde verminderen, de straten doorlopen en verscheidenen dergenen, die onder het loon werken en met de naam van vuilen bestempeld werden, mishandeld.

11 juli 1834: De spinners der aanzienlijke katoenfabriek van de Heer Voortman, Vogelenzang, hebben verleden week hun werk laten staan, ten gevolge van ophitsingen van personen, die geenszins tot het fabriekwezen behoren en hebben eensklaps geweigerd van garen van verscheidene nummers te spinnen voor het loon, dat ze altijd voor dit garen bekomen hebben. De Heer Voortman heeft zich met recht en reden verplicht bevonden aan de spinners de onrechtvaardige en onverdiende opslag van loon, dat ze eisten, niet toe te staan, hetgeen aanleiding heeft gegeven tot het schrijven van een brief, die men in een zeker

Vlaams vuilblad van deze stad heeft doen plaats, waarin de zaak in een verkeerd daglicht gesteld is. Wat eigenlijk de boeten betreft, die in de fabriek van de Heer Voortman de spinners zouden opgelegd worden, deze zijn niet zwaarder dan in andere fabrieken en hebben tot doel van de werkman oplettend en werkzaam te maken. We vernemen ook, dat het geschil staat vereffend te worden en dat de spinners in gemelde fabriek eerstdaags zonder vermeerdering van loon hun werk zullen hernemen".

Wie is dat "zeker Vlaams vuilblad", op andere plaatsen door de Gazette van Gend ook "sullenblad" genoemd. De Gazette van Gend bedoelt het dagblad "Den Vaderlander" gedrukt bij J.F. Blockeel bij St. Baafs 16 te Gent. Dit blad werd gesticht op 16 oktober 1829 door de uitgevers van Le Catholique des Pays-Bas; het blad streed tegen het orangisme. In het blad van 4 januari 1834 van "Den Vaderlander" lezen we: "Enige fabrikanten hebben hun werkvolk 20 centimes per stuk willen aftrekken; doch daar hun dagloon nauwelijks voor hun noodwendigheden toereikend is, heeft het werkvolk geweigerd voor zulk een loon te werken". Volgens Den Vaderlander is de vermindering van het loon, "dat de fabrikanten reeds zo gesnoeid hebben" een list van de orangisten om ontevredenheid te wekken bij de arbeiders tegen het nieuw regime. De bedoeling van Den Vaderlander is natuurlijk, de orangisten bij het werkvolk in een slecht daglicht te stellen. Net als de Gazette van Gend allerlei lieve namen heeft voor Den Vaderlander, spreekt dit blad van "de oude sloor uit de Onderstraat" en van "moeder gazette" waarmee de Gazette van Gend wordt bedoeld.

De brief, waarop de Gazette van Gend doelde, verscheen in Den Vaderlander van 5 juli 1834. Een "werkman" klaagt er over, dat de patroon, die 24 cent. betaalt voor het spinnen van de garens n. 25 en 26, thans de nummers 29 en 30 wil doen spinnen voor dezelfde prijs. Tevens worden de menigvuldige boeten aangeklaagd. In dit geval heeft de Gazette van Gend onwederlegbaar de partij van de katoenfabrikant Voortman gekozen.

We lezen nog wat verder in de Gazette van Gend.

4 februari 1835: Honderd veertig katoenspinners, wevers, dressers en andere katoenwerklieden zijn heden met hun huisraad en verdere voorwerpen op een schip langs de Neuse vaart naar Holland vertrokken om er in de katoenfabriek van onze landgenoot de Heer Poelman -De Cock werk en brood te vinden. Deze brave werklieden, hun geboortestad vaarwel zeggende, zijn met de grootste blijdschap naar het zo gezegd moerasland vertrokken met de stellige hoop van er meer vette gulden te winnen, dan ze hier frankskens konden verdienen. Een tweede transport zal over weinige dagen naar dezelfde bestemming vertrekken".

18 maart 1835: De wevers van de katoenfabriek van de Heer De Bast - De Hert hebben verleden week hun werk laten staan, niet uit hoofde van een vermindering van het loon, maar omdat ze een vermeerdering van loon eisen op voorwendsel, dat het werk, dat men hen oplegt, verzwaaard is. Nochtans is het een waarheid, dat de wevers en weefsters van de fabriek van de Heer De Bast - de Hert niet veel redenen hebben om te klagen. Velen van hen passen twee getouwen op, ze werken alle dagen tot tien uur 's avonds en als er een feestdag komt, werken ze een ganse nacht, zodat ze alzo niet verletten en meestal van 15 tot 20 F per week verdienen".

8 april 1836: Werklieden van de katoenfabriek De Gandt- Vanderschueren op de St. Pietersnieuwstraat waren eergisteren en gisteren aan het muiten. Ze wilden niet werken en beletten degenen, die zulks wilden doen, zich van hun plicht te kwijten. De politie is weldra tussengekomen en heden was met het wegzenden van zes kopstukken de fabriek in rust en het werk in volle gang.

7 mei 1836: Zeven werklieden van de katoenfabriek van de Heer De Bast- de Hert op de Coupure zijn bij bevelschrift van de Raadkamer van de rechtbank van eerste aanleg van 23 dezer voor de correctionele rechtbank verzonden, als beticht van een samenspanning te hebben gemaakt ten einde het werk in gemelde fabriek te doen staken.

Deze enkele krantenknipsels geven ons een beeld van de sociale toestanden - alhoewel erg onvolledig (denken we even aan de kinderarbeid, de huisvesting, de hygiëne, enz.) - en van de burgerlijke opvattingen van die tijd.

II. POLITIEKE TOESTAND.

In maart 1836 werd door het parlement de gemeentewet gestemd; volgens deze wet werden de burgemeesters door de Koning benoemd. Om kiesgerechtigd te zijn moest men minstens 100 F belasting betalen. Van politieke partijen was er nog geen spraak. Twee lijsten werden ingediend: een lijst der vrienden der goede orde met Jozef Van Crombrughe en een lijst der patriotten met Piers- de Raveschoot. Merkwaardig is wel, dat vier personen op beide lijsten voorkwamen, nl. Verhaeghe- de Naeyer, Minne- van der Straeten, Casier-Tricot en van de Poele. De strijd in de lokale pers was hevig: voor de patriotten de bladen Le Constitutionnel, Le Journal des Flandres en Den Vaderlander; voor de vrienden van de orde Le Messenger de Gand. Op 14 juli 1836 hadden de verkiezingen plaats. Er waren 2100 ingeschreven kiezers of 2,14 % van de bevolking; 1662 kiezers brachten hun stem uit. (Er was geen kiesplicht). Om verkozen te zijn moest elke kandidaat afzonderlijk de meerheid van

de stemmen behalen. Indien het aantal verkozenen kleiner was dan het aantal mandaten, werd 's anderendaags een aanvullende verkiezing gehouden. Plaatsvervangers werden niet voorzien, zodat bij overlijden of ontslag van een verkozene een tussentijdse verkiezing moest gehouden worden. De lijst van de vrienden van de orde (orangisten en liberalen) behaalden de 31 zetels. De strijd in de pers ging verder en het kwam zelfs tot een tweegevecht. De Gazette van Gent van 22 juli 1836 vermeldt: "Gisteren heeft te Rooigem omstreeks het Motsen buiten de Brugse Poort een tweegevecht met pistool tussen de advocaat Metdepenningen en de advocaat de Paepe plaats gehad; beiden hebben geschoten en niemand is bereikt". Koning Leopold I kon geen genoegen nemen met de uitslag van de verkiezing en benoemde J. Verhaeghe- de Naeyer tot burgemeester ter vervanging van Van Crombrugge. Verhaeghe- de Naeyer zond echter onmiddellijk zijn ontslag in. Einde augustus 1836 bracht een afvaardiging van de Gentse gemeenteraad een bezoek aan koning Leopold te Oostende en vroeg hem Van Crombrugge opnieuw tot burgemeester te benoemen; Leopold I weigerde op dit verzoek in te gaan. In december wordt Minne-Barth, advocaat en hoogleraar, door het ministerie belast tijdelijk het ambt van burgemeester waar te nemen. In oktober 1837 zal de benoeming van Minne-Barth tot burgemeester verschijnen in het staatsblad.

Volgens de ^{ge-}meentewet van 1836 werd de gemeenteraad om de drie jaar voor de helft vernieuwd. Op 28 oktober 1839 hebben dus nieuwe verkiezingen plaats. Intussen echter had het parlement het verdrag der XXIV artikelen in maart 1839 goedgekeurd, waarbij Limburg over de Maas en Duits Luwemburg van België werden afgescheiden. Een van de gevolgen hiervan was dat "het orangisme geen reden van bestaan meer had". (Th. Luykx) In oktober 1839 behaalden de orangisten of liberalen 15 zetels op 16; begin 1840 zal Van Crombrugge opnieuw burgemeester worden.

III. OPSTAND TE GENT.

In 1839 ontvangen 13080 behoeftigen of 14 % van de bevolking steun van het weldadigheidsbureau, terwijl 2243 personen verblijven in gestichten bestuurd door de burgerlijke godshuizen en gemiddeld 409 armen geholpen worden door de liefdadigheids-werkplaats. 126 kinderen worden te vinden gelegd en komen te recht in het gesticht voor vondelingen en verlaten kinderen. Hier moeten we opmerken, dat niet alle vondelingen geboren zijn te Gent. In 1839 ontstaat een nieuwe crisis in de katoennijverheid, die volgens de Gazette van Gend een bestaansmiddel bezorgt aan ongeveer 30000 inwoners. De magazijnen van de katoenfabrikanten hebben grote voorraden, die niet kunnen verkocht worden. Volgens de Gazette van Gend zijn 42500 stukken calicot elk van 360 el (vermoedelijk meter) in voorraad (25.10.1839).

Talrijke fabrieken moeten hun deuren sluiten, in andere fabrieken wordt slechts drie dagen per week gewerkt. Op maandag 30 september had op het stadhuis een vergadering van de katoenfabrikanten plaats met als doel het stichten van een vereniging tot bevordering van de katoenindustrie.

De werkloosheid en de armoede hadden de gemoederen van het volk natuurlijk opgewonden. Volgens de Gazette van Gend werden de arbeiders ook "aangehitst door de hevige redevoeringen der Brusselse jacobijnen Jottrand en Kats in een meeting gehouden einde september in de estaminet Les quatre Colonnes op de Galgenbergstraat". (2.10.1839) L. Jottrand (1804-1877) was advocaat te Brussel en een vrijzinnig vooruitstrevend politicus. Jacob Kats (Antwerpen 1804- Brussel 1886)" schreef enkele democratische, anticlericale stukken, was de inrichter van de eerste politieke meetings in ons land en is een voorloper van de socialistische arbeidersbeweging in België". (J. Kuypers)

Jacob Kats had de eerste democratische meeting ingericht te Brussel op 11 augustus 1836. Al spoedig moet te Gent een "Maatschappij van Vooruitgang" zijn opgericht, want op 15 januari 1837 wordt het antwoord op het adres van de Engelse arbeiders aan de Begische arbeiders opgesteld door de meeting van Brussel door de Gentse vereniging goedgekeurd (J. Kuypers). Kats sprak voor het eerst in 1839 te Gent in Damerd op de Koornmarkt. Volgens Kuypers zaten de toehoorders als haringen in een ton. Op een volgende vergadering op 18 november 1838 ontstonden rellen, waardoor de Maatschappij verhuisde naar de Galgenbergstraat. Op de vergaderingen werd het woord gevoerd door de voorzitter Fretin, de advocaten Spilthoorn en Jottrand, de fabrikant Verlinde-Muller. De Messenger de Gand geeft een verslag van een meeting-vergadering gehouden op 15 september 1839: "Il n'a pas été question cette fois de réformes radicales; il n'y a pas été prêché des doctrines républicaines. On s'est borné à s'occuper de rechercher les causes des souffrances du peuple et les moyens d'y porter remède. L'affluence au meeting était considérable".

Kats zou de werklieden aangespoord hebben om zich met de nijveraars te verenigen om de regering te dwingen de nodige maatregelen te treffen om de overtollige productie uit te voeren en de invoer van vreemde katoenen stoffen te beletten.

Ook over de vergadering gehouden op zondag 30 september krijgen we een verslag. Een groot aantal toehoorders was aanwezig, waaronder een ongewoon aantal fabriekarbeiders. Jottrand, Bartels, Kats en Spilthoorn voeren het woord. "Après quelques nouvelles exhortations aux ouvriers pour qu'ils s'entendent avec les fabricants" door Kats- dit sluit aan met de vorige vergadering - leest Spilthoorn een petitie voor. Een arbeider doet een oproep voor een demonstratie op woensdag 3 oktober "nous dirons, ce qui est vrai, que nous mourons de faim".

Op 7 oktober weerlegt de Messenger de Gand de bewering van de Gazette van Gent, die trouwens het bericht overnam van l'Organe des Flandres, een conservatief katholiek blad gesticht in 1839. De Messenger schrijft "Cette société démocratique n'a jamais exercé dans nos murs une influence sensible. Elle est composée d'hommes de conviction et d'énergie, mais peu nombreux; la plupart de ses membres n'appartiennent pas aux classes infimes de la société. La masse des ouvriers s'y sont portés pour la première fois le dimanche 29 septembre, non pas pour s'y occuper de république ou de réformes sociales, mais pour crier misère".

En nu de gebeurtenissen.

Op maandag 30 september hadden werkloze arbeiders zich verzameld op de Kouter en op de Vrijdagmarkt; in groep trokken ze naar de katoenfabriek van Van Gendt-Vanderschueren om de werklieden te verhinderen voor een verminderd loon te werken. Er werden stenen gegooid naar de plaatsbevelhebber, maar de politie en het leger konden het volk verspreiden.

Op dinsdag 1 oktober kwam het werkvolk opnieuw in de stad betogen. La Parisienne, de Marseillaise, de Brabançonne en andere liederen werden gezonden, gemengd met kreten "Leve de republiek! Leve Leopold! Weg met de ministers! Weg met het gouvernement!" Deze tegenstrijdige kreten moeten gezien worden als een uiting van protest en ontevredenheid. De politie werd uitgejouwd; met moeite kon men de menigte uiteendrijven. Enkele personen werden aangehouden. Een talrijke groep arbeiders kwam 's avonds samen op de Vrijdagmarkt; ze poogden er de vrijheidsboom, een herinnering van 1830, uit te rukken. Daarna werden balken en planken rond de boom gelegd en stak men dit in brand. De troepen verdreven het volk; er werden enkele schoten gelost. Op woensdag 2 oktober zou een algemene vergadering van de arbeiders op de Vrijdagmarkt worden gehouden. De soldaten hadden patronen ontvangen en hadden bevel gekregen van desnoods geweld met geweld te beantwoorden en van hun wapens gebruik te maken om de wet te doen naleven. De meeste winkels bleven gesloten. Enkele meesterknechten gingen een verzoekschrift aan de gouverneur overhandigen. Een zekere Constant Dossche trok naar het stadhuis en eiste de vrijlating van de gevangenen van de vorige dag. Intussen begon het volk op de Vrijdagmarkt de straatstenen uit te breken en lantaarnpalen omver te trekken. Het leger poogde de menigte op de Kouter, aan het stadhuis

en op de Vrijdagmarkt te verdrijven. Enkele ruiten werden ingeslagen. Daarna werd door het leger op verschillende plaatsen geschoten: op de Vrijdagmarkt, op de Hoogpoort en in het Schepenhuisstraatje. Een spinner werd getroffen en was op slag dood; een beenhouwersknecht ontving een schot in de arm, die diende afgezet te worden. Enkele burgers werden licht gewond, terwijl ook twee kurassiers, twee jagers en een infanterist verwond werden door straatstenen. Een bataljon van het 11e linieregiment werd per trein uit Dendermonde aangevoerd; een batterij artillerie van het kamp van Brasschaat op weg naar Ieper kreeg bevel de stad Gent binnen te trekken en zijn kanonnen op de Kouter op te stellen. Een negental personen werden aangehouden en naar de citadel overgebracht. 's Avonds en 's nachts namen de aanhoudingen toe: 64 personen werden in de citadel opgesloten. In totaal werden ongeveer 90 aanhoudingen verricht, waaronder Dossche, alsook Seghers, directeur van diligenties en geheimschrijver van de Gentse meeting en een zekere Van Huffel, ook lid van de meeting. De meeste aangehoudenen werden na ondervraging na enkele dagen vrijgelaten; de overige aangehoudenen - 34 personen - werden naar het Rasphuis overgebracht.

Op donderdag 3 oktober trokken de arbeiders opnieuw de stad in. In de fabriek Scribe in het Gravensteen was men aan het werk, de werklieden werden beschermd door het leger, dat post gevat had op het Veerleplein. Nog andere troepen werden ter versterking naar Gent gezonden, waaronder een eskadron kurassiers gekazerneerd te Oudenaarde.

Volgens de Messenger werden in en rond Gent ongeveer 8000 tot 10000 soldaten samengetrokken, wat haar doet schrijven: "Le mouvement populaire de notre ville a tellement effrayé nos ministres que bientôt la moitié de ce qui reste de l'armée belge sera réunie à Gand et dans ses environs". (5.10.1839) Over de houding van het leger schreef de Gazette van Gend: "Het is ongelukkiglijk bewezen, dat sommige officieren door de uitscheldingen en het werpen van stenen hoogst verbitterd, wat te haastig en onbezonnen hebben doen aanvallen, beschieten en neersabelen".

Op vrijdag 4 oktober bleven de Kouter en de Vrijdagmarkt door soldaten bezet. Het Lakenmetershuis werd als kazerne ingenomen.

Op maandag 7 oktober was de rust hersteld. De troepen werden teruggetrokken; wel bleven nog drie kanonnen en enkele soldaten op de Kouter en een wacht in het Lakenmetershuis. Op 5 november bleven nog 14 personen in hechtenis. Einde januari 1840 verschenen ze voor de kamer van inbeschuldi-

gingstelling: vier werden buiten de zaak gesteld en vrijgelaten, vier werden beticht van wederspanning en verzonden naar de correctionele rechtbank van Dendermonde, waar ze in maart ook zullen vrijgesproken worden; de zes overigen werden onder beschuldiging van wederspanning aan de openbare macht verzonden naar het assisenhof van Brabant. De zaak kwam voor op 13 april. Vijf advocaten- Delwaert en De Meulemeester van Gent, en Orts, Jottrand en Stevens van Brussel- verdedigden de beschuldigten. Niet minder dan 109 getuigen werden opgeroepen. Het proces werd in het Frans behandeld; enkel Dossche begreep Frans en er werd een tolk aangesteld. Op 25 april kwam de uitspraak: Seriacops werd wegens wederspanning veroordeeld tot drie maanden gevangenis; de overigen werden vrijgesproken. 's Avonds kwamen de vrijgesprokenen te Gent aan. Veel volk had zich aan het station verzameld. Toen Dossche uit het rijtuig stapte werd hij levendig toegejuicht. In de late avond werd aan Dossche en zijn advocaten Delwaert en De Meulemeester een serenade gebracht. Wat later lezen we in de Gazette van Gend: "Dossche en de andere vrijgesproken beschuldigten van onze octoberse oproer hebben voorleden zondag, maandag en dinsdag lustig in vigilanten gereden en hebben zich met vrienden in verscheidene voorgeborchten der stad begeven om er zich te vergeestigen".

De gemeenteraad, in zitting van 13.1.1841 verwees de vraag van de Heer De Jonge, winkelier in de Onderstraat, tot het bekomen van een vergoeding van 52,50 F voor de schade, veroorzaakt tijdens de oproer van 1839, naar het gouvernement. In 1848 zal Dossche opnieuw van zich laten horen.

IV. NAWOORD.

V. Fris schrijft in zijn werk "Histoire de Gand" (tweede uitgave 1930) blz. 347: "Excités sous main par tous les pêcheurs en eau trouble, Spilthoorn et ses adhérents républicains, Metdepenningen et certains orangistes, les ouvriers provoquèrent le 20 octobre au Marché du Vendredi une émeute qui fut réprimée par les troupes. Néanmoins le gouvernement dut prendre des mesures en faveur de l'industrie gantoise, réclamées par une pétition monstre des 12000 fileurs et tisserands de Gand".

Zoals we gezien hebben, had de opstand plaats op 2 oktober en niet op 20 oktober. We kennen de bronnen waarop Fris zich heeft gesteund niet. Toch menen we, dat de rol van Spilthoorn niet mag overdreven worden; hij werd trouwens door de overheid niet aangehouden. Metdepenningen stond natuurlijk vijandig tegen het ministerie B.T. de Theux (1834-1840); of hij echter actief is tussengekomen om de rellen uit te lokken is te betwijfelen: enkele weken later moesten gemeenterverkiezingen worden gehouden en de kiezers, waarop

Metdepenningen moest rekenen, waren zeker geen voorstanders van troebelen. De oorzaak van de rellen is naar ons oordeel te vinden in de crisis in de katoenindustrie, in de ellendige levensomstandigheden van de massa en in het onpsycho-
logisch opreden van de overheid en het leger.

Om te eindigen moeten we nog op een kleine vergissing van Fris wijzen: op voornoemde blz. zegt Fris, dat te Gent in 1841 het aantal vondelingen 618 bedroeg; in werkelijkheid bedroeg het aantal vondelingen voor dit jaar 125, maar het aantal kinderen ten laste van het gesticht voor vondelingen en verlaten kinderen beliep 618.

In 1839 was er te Gent veel armoede, deze toestand zal nog erger worden in de jaren 1845-1847. Hierover later meer.

M. STEELS

Bronnen:

1. De kranten De Gazette van Gend, Den Vaderlander, Le Messager de Gand.
2. Dr. Th. Luyckx: Politieke Geschiedenis van België.
3. E. Voordeckers: Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers. Repertorium (1667-1914) (Leuven, 1964).
4. J. Kuypers: Jacob Kats, agitator (Brussel, 1930).
5. V. Fris. Histoire de Gand (Gent, 1930).
6. J. Dhondt: Woelingen te Gent in 1848 (Handelingen Maatschappij Geschiedenis en Oudheidkunde. Gent, 1948).

* * * * *

DE GENTSE DIERENTUIN

Antwoord op vraag 28 van de Heer J. Dhondt (jg. I nr. 11).

De bloei van de Antwerpse diertuin deed bij enkele Gente-
naars de gedachte rijzen ook te Gent een diertuin op te
richten. Ze vormden een commissie, die in maart 1851 een
overeenkomst sloot met de eigenaars van de Muinkmeersen en
kochten een groot stuk grond. De 12 april 1851 werd de Maat-
schappij van Natuurlijke Geschiedenis gesticht. Naar de plans
van architect Pauli werd het park aangelegd. "Dicht bij de
spoorweg bevindt zich het voorname gebouw in Byzantijnse
stijl, dat tot verfrissingszaal dient en waar in het beneden-
gedeelte de roofzoogdieren en de papegaais opgehouden worden.
Het is gebouwd volgens de tekening van de Heer Pauli en de
binnenzalen zijn geschilderd door de Heer De Vriendt.